

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

СИЛАБУС

професійної підготовки освітнього компонента

«Соціальна геронтологія»

підготовки бакалавра

спеціальності 231 Соціальна робота

освітньо-професійної програми Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота

Силабус освітнього компонента «Соціальна геронтологія» підготовки бакалавра, галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 231 Соціальна робота за освітньо-професійною програмою Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота

Розробник: Корпач Надія Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

(доц. Чернета С.Ю.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи

протокол № 1 від 26 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри:

(доц. Чернета С. Ю.)

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	23 Соціальна робота 231 Соціальна робота ОПП Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота ОС бакалавр	Професійної підготовки
Кількість годин/кредитів: 150/5		Рік навчання: 3
		Семестр: 8-ий
ІНДЗ: є		Лекції: 42 год.
		Практичні (семінарські): 42 год.
		Самостійна робота: 56 год.
		Консультації: 10 год.
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання	Українська	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові - Корпач Надія Іванівна

Науковий ступінь - кандидат педагогічних наук.

Вчене звання - доцент.

Посада - доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи.

Контактна інформація

Телефон +380669372901

Електронна пошта Korpach_N@ukr.net

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Освітній компонент «Соціальна геронтологія» належить до циклу дисциплін загальної підготовки бакалавра галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота, освітньо-професійної програми «Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота». Вивчається у восьмому семестрі, формою підсумкового контролю є екзамен. На вивчення освітнього компонента відведено 5 кредитів (150 годин), у тому числі: 42 год. лекційних, 42 год. практичних, 10 год. консультацій та 56 год. самостійної роботи.

Вивчення освітнього компонента «Соціальна геронтологія» сприятиме підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, їх готовності кваліфіковано здійснювати соціальну роботу з людьми похилого віку.

2. Пререквізити:

- Для освоєння освітнього компонента використовують знання, вміння і навички сформовані у ході вивчення ОК «Основи соціальної роботи», «Соціальна робота з різними категоріями клієнтів».

- Постреквізити :

Освоєння даного освітнього компонента є необхідним для написання курсових робіт з соціальної педагогіки, з теорії та технологій соціальної роботи, кваліфікаційної роботи, виробничих практик.

3. **Мета** - засвоєння здобувачами освіти цілісної системи знань про основні категорії та поняття геронтології, особливості вікових змін, організацію надання допомоги, соціальний захист та особливості роботи з літніми людьми похилого та старечного віку.

Завдання освітнього компонента: з'ясування особливостей функціонування людей похилого та старечого віку, розглянути специфіку взаємодії означеної групи з іншими суспільними групами, проаналізувати біологічні процеси старіння людини з метою збереження тілесного і духовного стану літніх людей.

4. Освітній компонент спрямований на формування: *інтегральної компетентності* (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов); *загальних компетентностей*: (ЗК 3. Здатність абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 4 Здатність застосовувати. знання у практичних ситуаціях. ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; *фахових компетентностей*: (ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади. ФК 5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах. ФК 10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення. ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей. ФК 13. Здатність до розробки та реалізації соціальних проєктів і програм. ФК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад. ФК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи).

Очікувані програмні результати навчання: ПРН 9. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги. ПРН 12. Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності. ПРН 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

Soft skills: вміння налагоджувати міжособистісні контакти; вміння працювати в команді; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та ін.

Методи навчання:

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації: *словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація, MOODLE) пояснення, розповідь, бесіда; *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація; *практичні*: *вправи*.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти: з книгою; виконання індивідуальних завдань.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

5. Структура освітнього компонента.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усь ого	Лек.	Пра кт.	Сам. роб.	Кон с.	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи соціальної геронтології						

Тема 1. Соціальна геронтологія як наука	11	4	2	5		УО, Д, ОЗСР, 1,5 б.
Тема 2. Старіння населення як соціально-демографічний процес.	15	4	4	5	2	УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Тема 3. Людина похилого віку як суб'єкт вікових змін.	13	4	4	5		УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Тема 4. Особливості професійного старіння.	9	2	2	5		УО, Д, ОЗСР, 1,5 б.
Тема 5. Проблеми соціалізації та соціально-психологічної адаптації людей похилого віку.	15	4	4	5	2	УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Тема 6. Здоров'я і медичні проблеми людей похилого віку.	15	4	4	5	2	УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Тема 7. Особливості міжособистісних відносин у людей літнього віку.	11	2	4	5		УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Разом за модулем 1	89	24	24	35	6	18 б.
Змістовий модуль 2. Соціальна робота з людьми похилого віку.						
Тема 8. Організація соціальної роботи з геронтологічною групою клієнтів	13	4	4	5		УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Тема 9. Соціальний захист літніх людей.	15	4	4	5	2	УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Тема 10. Етичні проблеми соціальної роботи з населенням літнього віку.	15	4	4	5	2	УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Тема 11. Особливості діяльності університету третього тисячоліття.	8	2	2	4		УО, Д, ОЗСР, 1,5 б.
Тема 12. Зарубіжний досвід роботи з людьми похилого віку. Захист ІНДЗ	10	4	4	2		УО, Д, ОЗСР, 3 б.
Разом за модулем II	61	18	18	21	4	13,5 б.
Види підсумкових робіт						
ІНДЗ						8,5 б.
Модульна контрольна робота 1						35 б.
Модульна контрольна робота 2						25 б.
Всього годин / Балів	150	42	42	56	10	100

Примітки: ^{1/} Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс освітнього компонента у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора

^{2/} Методи та форми контролю: ДС – дискусія, Т – тести, ТР – тренінг, РМГ – робота в малих групах, МКР – модульна контрольна робота, УО – усне опитування

(обговорення питань за планом лекції), Д - доповідь, Е - есе, ОЗСР (обговорення завдань самостійної роботи).

6. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 3

№ з/п	Тема	Кількість годин
Змістовий модуль I. Теоретичні основи соціальної геронтології		
1.	Поміркуйте чому у світовій науці відмічається зростаючий інтерес до вивчення старості.	5
2.	Доведіть, що матеріальний достаток є фактором патологічного і здорового старіння.	5
3.	Визначте фактори, що впливають та прискорюють процес старіння.	5
4.	Проаналізуйте наукову статтю з проблеми професійного старіння та законспектувати її.	5
5.	Проаналізуйте наукову статтю з проблеми соціалізації людей літнього віку та законспектувати її.	5
6.	Проаналізуйте хвороби, які характерні людям похилого віку, поясніть причини їх виникнення.	5
7.	Складіть пам'ятку для людей похилого віку «Як попередити побутовий травматизм».	5
Змістовий модуль II. Соціальна робота з людьми похилого віку		
8.	Розробити тренінг для людей похилого та старечого віку з метою попередження конфліктів у сім'ях старих людей	5
9.	Скласти карту професійних якостей соціального працівника, що працює з людьми похилого віку.	5
10.	Розкажіть про систему державних органів управління в сфері соціального захисту населення із забезпечення життєдіяльності людей похилого віку	4
11.	Об'єднайтеся у групи по 3-4 особи і підготуйте рольові ігри на теми «Розвиток навичок активного слухання», «Розвиток розуміння суджень людини».	5
12.	Законспектуйте статтю щодо зарубіжного досвіду роботи з людьми похилого віку	2
	Всього	56

7. Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)

Індивідуальне науково-дослідне завдання – це вид науково-дослідної роботи здобувача освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета науково-дослідного завдання: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування теоретичних знань із ОК, удосконалення навичок самостійної науково-дослідної діяльності.

Завдання: підготуйте та проведіть опитування, анкетування на власноруч обрану проблему, що стосується будь-якої теми з ОК. Для цього: сформулюйте проблему, відповідно до обраної теми. Розробіть питальник (анкету). Здійсніть кількісну обробку отриманих даних та проаналізуйте отримані Вами результати опитування (анкетування).

Критерії оцінювання ІНДЗ

Максимальна	Критерії оцінювання роботи
-------------	----------------------------

кількість балів	
1 балів	Обґрунтування актуальності обраної проблеми
2,5 бала	Якість розробленої анкети
2 бала	Якість, чіткість, повнота кількісної обробки отриманих даних та аналізу результатів анкетування
2 балів	Творчий підхід до виконання ІНДЗ
1 балів	Якість оформлення роботи
8,5 балів	Разом

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти ОК «Соціальна геронтологія» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання підсумкового модульного контролю – перевірка розуміння і засвоєння здобувачами освіти програмового матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання засвоєних знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми ОК тощо. Оцінювання здійснюється за **100-бальною** шкалою.

Формою контролю вивчення ОК «Соціальна геронтологія» є екзамен. Максимальна кількість балів за поточний контроль з освітнього компонента становить 40 балів. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, участь у дискусіях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Здобувачі вищої освіти мають виконувати та надавати викладачеві виконані завдання до кожного практичного заняття в день його проведення, відповідно до розкладу. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми.

Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у таблиці 2 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного бала, але при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати, як правило, 40.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

Підсумковий модульний контроль здійснюється після завершення вивчення тем змістового модуля у формі виконання здобувачем освіти модульної контрольної роботи у вигляді письмового або комп'ютерного тестування та проводиться під час навчального заняття (його частини). Максимальний бал, отриманий за модульні контрольні роботи, становить 60 балів.

Підсумкова модульна оцінка визначається в балах як сума поточної та контрольної модульних оцінок. Модуль зараховується здобувачеві, якщо він успішно виконав всі види навчальної роботи, передбачені силабусом освітнього компонента. Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється. Заборгованість із модуля повинна бути ліквідована здобувачем у позааудиторний час на консультаціях за графіком, затвердженим на засіданні кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи до початку

підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Якщо з дисципліни підсумкова оцінка (бали) з освітнього компонента як сума підсумкових модульних оцінок становить не менше як 75 балів, то, за згодою здобувача освіти, вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з ОК (навчальної дисципліни). Така оцінка виставляється в день проведення екзамену в присутності здобувача освіти. Іспит складається у випадку, якщо здобувач освіти бажає підвищити рейтинг або у випадку незадовільної підсумкової семестрової оцінки. У цьому випадку бали, набрані здобувачем за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття – на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати відповідну кількість балів, які були визначені на дану тему заняття. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації».

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в онлайн режимі за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки).

V. Підсумковий контроль

Іспит проводиться у вигляді письмового або комп'ютерного тестування. Здобувачам освіти пропонуються тестові завдання у кількості 30 запитань (по 2 бали). Максимальна оцінка за іспит – **60 балів**.

Види тестових завдань:

- із вибором однієї правильної відповіді;

- із вибором декількох правильних відповідей;
- на встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень;
- завдання відкритого типу, що передбачає розгорнуту відповідь.

Тестові завдання складаються відповідно до питань, винесених на іспит.

Програма іспиту затверджується на засіданні кафедри.

Складання та перескладання іспиту проводиться згідно розкладу. Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Орієнтовні питання іспиту

1. Загальні закономірності й теорії старіння.
2. Геронтологія як наука про старість і старіння
3. Історія розвитку геронтології як науки.
4. Періоди криз і конфлікти в житті сім'ї старої людини.
5. Історичний аспект місця і становища старої людини в суспільстві.
6. Демографічне старіння населення в Україні.
7. Особливості міжособистих стосунків у старечому віці.
8. Соціальна політика щодо людей похилого віку в Україні.
9. Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку.
10. Використання залишкової працездатності пенсіонерів за віком.
11. Правовий захист літніх і перестарілих людей.
12. Особливості когнітивної сфери в похилому віці.
13. Особистісні характеристики старіння.
14. Напрями та принципи соціальної роботи з літніми та старими людьми
15. Форми та методи роботи з людьми похилого віку.
16. Розвиток сімейних стосунків у старості.
17. Особливості сучасної демографічної ситуації в світі та в Україні.
18. Соціальна політика в Україні щодо літніх людей.
19. Соціальний захист і обслуговування людей похилого віку.
20. Дослідження особистості в похилому віці.
21. Типології особистості в похилому віці.
22. Самосвідомість та самооцінка людей похилого віку.
23. Загальна характеристика емоційної сфери старіючої людини.
24. Типові емоційні стани старих людей..
25. Вікова депресія у старості.
26. Теорії старіння та старості.
27. Періодизації старості та вікові кризи старості.
28. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність в пізньому віці.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

1,5 бали - Оцінюється робота здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки за умови особистого мультимедійного представлення завдання на практичному занятті.

1 бали - Оцінюється робота здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом за відповідною темою, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, в т.ч. самостійної роботи,

використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.

0,5 бал - Оцінюється робота здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу за відповідною темою, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень та понять. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.

0 балів - Оцінюється робота здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом за відповідною темою та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є іспит

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Інтернет-ресурси

1. Ніколенко О. С. Вихід на пенсію як психологічна проблема. URL: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2009/Psihologia/45926.doc.htm.

2. Павелків Р. В. Вихід на пенсію: особливості адаптації URL: http://pidruchniki.com/1584072037047/psihologiya/vikova_psihologiya.

3. Робак В. Психосоціальні теорії старіння та їх значення для забезпечення процесу якісної опіки літніх людей. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua>

Посібники, монографії, наукові статті

1. Вікова та педагогічна психологія : [навч. посіб.] / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. 3-тє вид. К. : Каравела, 2012. 344 с

2. Малахова Ж. Д. Соціальна геронтологія : курс лекцій. Класичний приватний університет. Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2010. 179 с.

3. Мацкевич Ю. Р. Соціальна робота з людьми похилого віку : [навчальний посібник]; Державний вищий навчальний заклад "Запорізький національний університет" Міністерства освіти і науки України. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. 339 с.

4. Моргун О. А., Моргун Є.М. Як дожити до 96 років. Київ : Стилос, 2015. 223 с.
5. Населення України : імперативи демографічного старіння / Національна академія наук України, Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи, Фонд ООН в галузі народонаселення. Київ : АДЕФ-Україна, 2014. 285 с.
6. Петрук В.В., Корпач Н.І. Гендерні аспекти соціальної роботи з людьми похилого віку. *Ввічливість. Humanitas*, 2022. Вип. 5.
7. Соціальна геронтологія: навч. посібник / Уклад.: Н. М. Коляда ; Т. В. Коляда. Умань, 2016. 84 с.
8. Ушакова І.М. Геронтопсихологія : підручник. Міністерство освіти і науки України, Національний університет цивільного захисту України. Харків : ХНАДУ, 2014. 234 с.
9. Фойгт Н.А. Державне управління охороною суспільного здоров'я в умовах демографічного старіння в Україні : монографія. Національна академія державного управління при Президентіві України. Київ : ДКС Центр, 2011. 319 с.